

[אבל יולדת, אעפ"י שנטמאת בתוך 'מלאת', הוצרכנו ללימוד מן הכתוב שנפטרת בקרבן אחד, שהרי קרבנה בא על הלידה והרי לפנינו שתי לידות. לא כן בנוזיר שהוא מביא קרבן על טומאתו והרי טומאתו נחשבת טומאה אחת לענין קרבן מפני שנטמא טרם הגיע שעה הראויה לקרבן] (עפ"י שטמ"ק אות א, מתוס'). ובשם הרא"ש הביא (באותיות ב ח) לצדד ללמוד זאת מ'זאת תורת הנזיר'.

לכאורה היה נראה לפרש ההנחה הפשוטה בסברה שנפטר בקרבן אחד, לפי שעדיין הוא טמא עד הערב והלא אסור הוא בתרומה, והוי טומאה אריכתא. אך בגמרא לעיל (ח) לא משמע כטעם זה, שהרי נחלקו חזקיה וריו"ח כשנטמא בליל שמיני, הגם שכבר נטהר מטומאתו. וגם לפי דעת המחייב, לא משום שכבר נטהר בערב אלא מפני שלילה אינו מחוסר זמן וכיצא לשעה הראויה לקרבן דמי. לכן נראה לפרש באחד משני האופנים; –

א. משום שעדיין לא חל עליו חיוב הבאת קרבן, לכך יכול הקרבן לבוא על שתי טומאות, ודוקא בחטאת הבאה על חטא נתחדש דין שהקרבן צריך לבוא על חטא מסוים ולא על שנים. ב. כל עוד לא הקריב קרבנו, לא כלתה טומאתו לגמרי [ולכן אסור בקדשים – בטומאה היוצאת מגופו. וי"א אפילו בנוזיר] והרי זה כטומאה אחת, אלא שאם יצאה שעה הראויה לקרבן, הגם שעוד לא הקריבו, כבר חל חיוב קרבן ואין יכול להיפטר על הטומאה הנוספת בקרבן שכבר נתחייב בו.

'המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה' – לדעת הרמב"ם (סוטה א, ג), לאו דוקא בשני קינויים ושתי סתירות, הוא הדין כשקינא לה על שניהם ביחד, שאמר לה אל תסתרי עם פלוני ופלוני והלכה ונסתרה עם שניהם כאחד – הרי היא נאסרת עד שתשתה (וע"ש במשנה למלך). ואין בכלל האמור כאן, לפטרה בקרבן אחד כאשר קינא לה ונסתרה ושתתה ושוב קינא לה שנית ונסתרה (עפ"י תוס' סוטה יח סע"ב).

עוד בענין מנחה אחת לאנשים הרבה – ע' מנחת חינוך שסו, ב.

'דבר הגורם לו טהרה ומאי נינהו ציפרין'. נראה מפני שכתוב בהבאתן וטהרו (רש"ש).

*

'בכל חודש יתבודד יום אחד, אם יהיה אפשר בבית הכנסת או בבית המדרש שיכול להיות לבד – הרי טוב, ואם לאו – יהיה בביתו בחדר סגור ולא ידבר עם שום אדם, ויחלק היום לשלשה חלקים; חלק אחד לפשפש במעשיו וחלק אחד לתורה וחלק אחד לתפילה. ויתחיל מערב עד ערב. אם הוא חלוש שאי אפשר לו, יתחיל מבוקר עד ערב, ויהיה כל היום קודש, ולא יחשב שום דבר מעסקי העולם הזה אלא יהיה דבוק בקדושה כל היום, ויתודה על עוונותיו, וילמוד אותן היום משניות מסכת כריתות, וגם ראוי לעשות צוואה אחריו באותו יום כי מתוך זה יזכיר יום פקודה ויבוא לו חיל ורעדה ולקיים מצות ה'" (הנהגות צדיקים – דרך חיים כז).

דף י

'בטומאה מה לי אמר רבי יהודה, מי אמרינן עד כאן לא קאמר (שטמ"ק) ר' יהודה ולד שני כמאן דליתיה דמי אלא לענין קרבן...'. תורף הסוגיא; לפרש"י, הנידון הוא האם יש להשלים את ימי הטהרה ללידה הראשונה, כנגד ימי הטומאה של הלידה השניה שאכלו מימי טהרה של הראשונה [וזהו הנקרא

'מפוזרין' בברייתא], או שמא אין השלמה לימי טוהר, אלא ימי הטומאה של השניה עולים הם עצמם למנין ימי טוהר של הראשונה [רצופין]. וכן המסקנא.

לפירוש התוס' הנידון הוא האם נותנים ימי טומאה וטהרה ללידה השניה, או שמא לרבי יהודה לידה זו כמאן דליתא דמי לחומרא, ואין לה ימי טוהר.

(נראה שגם לפי הצד שאין לה ימי טוהר ללידה השניה, ימי טומאה יש לה, כי לחומרא נחשבת היא לידה. (כן משמע בשטמ"ק בשם התוס'), וכן כתב בחו"א (לו, א) כהנחה פשוטה.

ולשון רבנו גרשום שכתב (יא.) 'דאמרינן לענין טומאה ולד שני כמאן דליתיה דמי' – אין כוונתו לענין מנין ימי טומאה, אלא כאומר 'לענין טומאה וטהרה', והמכוון הוא שאותם ימים שסופרת לשניה, אינם מפריעים להמשיך לספור בהם את ימי טוהר של הראשונה).

והראב"ד (בפירושו לתו"כ ריש תוריע) פירש שלא רק שאין לה ימי טוהר של הלידה השניה, אלא אף ימי טוהר של ראשונה נתבטלו, הואיל ואינם רצופים. [וכן לחכמים, כיון שהפסיקו ימי טומאה של לידה שניה, נתבטלו לגמרי ימי מלאת של ראשונה ואינה מונה אלא לשניה, הלכך אם הראשונה נקבה והשניה זכר, אינה סופרת ימי טוהר אלא ארבעים יום מלידה שניה].

פירוש נוסף יש בסוגיא (כן כתב בלקוטי הלכות בדעת הרמב"ם), שכל הנידון בסוגיא הוא לענין זמן הבאת קרבן לידה; האם אפשר להביאו לרבי יהודה בתום ימי טוהר של הראשונה, הגם שעדיין היא בתוך מלאת של השניה, או שמא אין להביאו אלא לאחר כלות מלאת הימים. וכן מסקנת ההלכה, שיש להתחשב בלידה השניה לחומרא, לענין זה שאי אפשר לה להביא קרבנה בתוך מלאת.

ומכאן יצאה לו להרמב"ם הלכה זו שאם הביאה קרבן על לידות ראשונות בתוך מלאת של לידה אחרונה – לא יצאה ידי חובתה. והראב"ד השיגו.

וע"ע בבאור שיטתם ומקורותיהם: זכר יצחק ל; חזון איש כריתות לו, ב; קדשים קמא כז, ג; אבי עזרי (רביעאה) מחו"כ א, ה; בית ישי קכה; ברכת מרדכי ח"א ה.

עוד בבאור סברות רבי יהודה וחכמים בענין קרבן ללידה ראשונה או אחרונה – בחדושי רבי אריה לייב מאלין ח"ב סא.

(ע"ב) 'יולדת מביאה בדלות ועשירות, מצורע מביא בדלות'. פירוש, היולדת לעולם מביאה בדלות, גם כאשר היא עשירה, שהרי מביאה פרידה לחטאת. ואילו המצורע אינו מביא עוף אלא בדלות אבל כשהוא עשיר מביא שני כבשים, אחד לעולה ואחד לחטאת (חק נתן. וע"ע רש"ש. ורבנו גרשום כתב שגירסה זו לא דייקא. וע' שטמ"ק אות ח).

ומרש"י נראה שכך הפירוש: יולדת יש בה אופנים שמביאה קרבן דלות (עוף) עם קרבן עשירות (בהמה), ואיזו זו יולדת עשירה. ואילו המצורע כשמביא בדלות אין מביא בעשירות, ושני אלו לעולם אינם מביאים בדלי דלות, ויש מביאים אף בדלי דלות וכו'.

'אי הכי נכי (הוקף בסוגריים בטעות. רש"ש) ריבעא דפרוטה הוי – הכי נמי, אלא דלאו אורח ארעא לאיתויי פחות מפרוטה למקום'. משמע מכאן שהקדש יכול להיתפש על פחות משהו פרוטה, אלא שאין דרך ארץ להביא קרבן כזה. ומכאן העיר בספר אור שמח (ערכין ו, ט) על מה שכתב רש"י (בגטין יב:) שאין הקדש חל על פחות משהו פרוטה.

ובאר שדברי רש"י אמורים רק בקדושת דמים, לפי שפחות משהו פרוטה אינו ראוי לפדיון [כלומר בפני עצמו, אכן ראוי הוא להיפדות בצירוף דבר אחר. ומ"מ נחשב אינו ראוי לפדיון כי ההקדש לא ישיג מפדיונו אלא פחות משהו פרוטה, דבר שאין בו תורת דמים. עפ"י קהלות יעקב גטין יא, ג], הלכך לא חל

הקדש על דבר שאינו ראוי להיפדות [כמבואר בירושלמי (פסחים א, ד) לענין חמץ בשעה חמשית האסור באכילה לר"י]. וכל זה שייך רק בקדושת דמים, אבל עשירית האיפה שמתקדשת קדושת הגוף בכלי ואין בה פדיון כלל, הרי קדושתה אינה מחמת 'דמיה' אלא משום דין הקרבה שבה, ועל כן חלה עליה קדושה אף בפחות משה פרוטה, שהרי ראויה למצוותה, להקריבה.

- א.** כדוגמת חילוק זה נמצא בתוס' להלן (יג סע"ב) לענין חיוב מעילה, שבקדושת הגוף יש מעילה אפילו בפחות משה-פרוטה, שלא כבקדושת דמים. וכ"כ בנתיבות המשפט כח. וע"ע בהרחבה בחדושי הגר"ר בענגיס ח"ב נה, ה-ט. וע' בספר תפארת יעקב גטין יב: בטעם רש"י, שאין ההקדש חל כיון שאינו ראוי למעילה. ומובן לפי"ז שבקדושת הגוף שמועלים אף בפחות מש"פ, בכל אופן חל ההקדש. וע"ע במובא ביוסף דעת ב"מ נה.
- ב.** את הקושיא מכאן יש לתרץ שיתכן והקדיש לול מלא עופות כאלו, שנראה שההקדש תפס הגם שאין בכל עוף ועוף כדי פרוטה וכמקדיש שק מלא שומשמן. גם י"ל שאם הקדיש כשהיה שוה פרוטה וחל ההקדש ואח"כ הופחת מערכו, ההקדש לא פקע, ואעפ"כ י"ל שאין אורח ארעא להקריבו.
- ג.** לפי שיטת רש"י (בסוכה כז:), שדבר שאינו שוה פרוטה אינו בכלל 'לכם', לפי שאין בו תורת ממון אין בו בעלות – לפי זה מוכח מכאן שאין צריך קנין-ממון בקרבן.

'שכל העריות בחטאת ושפחה באשם'. יש מי שרצה לדקדק מכך שלא שנה התנא כל העריות באשם תלוי (בלא-הודע) מה שאין כן בשפחה – משמע שגם בשפחה יש חיוב אשם-תלוי (אשי ישראל שבת עב). ומדברי התוס' בשבת (שם ד"ה בעל) נראה שנסתפקו בשאלה זו, האם הבא על שפחה חרופה מביא אשם תלוי בלא-הודע, אם לאו.

ואולם כבר העירו (בספר מגדים חדשים שבת שם) מדברי התוספתא המפורשים (כאן א, ט): 'אלו דברים שבין שפחה חרופה לכל עריות, כל עריות שבתורה הרי אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ועל לא הודע אשם תלוי, מה שאין כן בשפחה חרופה' – הרי מפורש שאין אשם תלוי בשפחה חרופה. והדין נותן, שהרי אין אשם תלוי בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת (וכפי שתמה על דברי התוס' בספר בית האוצר סי' רי. אמנם משמע בתוס' שנקטו לעיקר שאין בה אשם תלוי, וכ"כ הריטב"א שם בשם התוס'. וכ"כ הרמב"ן שם כהנחה פשוטה).

כמו כן עמדו המפרשים מדוע לא מנה התנא הבדל נוסף; בכל העריות חייבים בביאה שלא כדרכה ואילו בשפחה פטורים, כדתיני תנא קמיה דרב ששת להלן. ויש שכתבו שהדבר שנוי במחלוקת התנאים (ביבמות לט:), האם ממעטים ביאה שלא כדרכה משכבת זרע, וסתם משנתנו כדעת חכמים שביאה שלא כדרכה בשפחה חרופה – חייבים (עפ"י רשב"א יבמות נה; שער המלך איסורי ביאה א, טו. ואולם הרמב"ם פסק שפטור).

דף יא

'מנלן דהיא לקי והוא לא לקי, דתנו רבנן בקרת תהיה מלמד שהיא לוקה...' יש לעיין, עונש שמענו אזהרה מניין? (חדושים ובאורים).

והנה משמע מדברי רש"י ביבמות (נה. ד"ה שפחה) שאזהרת שפחה חרופה נלמדת מ'לא יהיה קדש... ולא תהיה קדשה'. ואף על פי שהכתוב הוא מדבר בשפחה גמורה ואילו כאן מדובר על חצי שפחה וחצי בת חורין (ע' זכר יצחק עו, ב מש"כ בזה) – סבר רש"י שהאזהרה מתיחסת גם על שפחה חרופה, וכנראה ראייתו היא מזה גופא שענשה הכתוב במלקות, והרי אין עונשים